

שתלוש וחברו נחשב כמחובר, לא היה הגובר מועל, שכן כאמור אין
מעילה במחובר לקרקע.
דוחה הגמרא: **אָמַר רַב אֶחָא בְרִיה דְרַב אִיקָא**, לעולם תלוש
שחיברו לקרקע נחשב כמחובר והמשתחוה לבית לא אסרו. והטעם
שמעל כשחיברה לבנין, הוא משום שהנראה הנראית לעינים אפורה
תורה במעילה, והתוספת על בנין הבית ניכרת עוד בטרם שנגמרה
המלאכה ונתחברה האבן, ולפיכך מעל.
הגמרא רוצה להוכיח כרב מברייאתא: **לִימָא מְסִיעֵ לִיה לרב**
מברייאתא ששנינו בה, הדר בבית של הקדש בין שנהנה ממנה
מְעַל, ואף שהבית מחובר לקרקע, אך כיון שאבני הבנין וקורותיו היו
תלושות, נחשב הבית כתלוש, וכדברי רב. דוחה הגמרא: **אָמַר רִישׁ**
לְקִישׁ, לעולם אבני הבנין הם כדבר המחובר, והטעם שהדר בבית
של הקדש מעל, **הָתָם – בברייאתא מדובר בַּשְּׁתֵּהֲקִישׁוּ – כשהקדיש**
את אבני הבית קודם שבנה מהן את ביתו, וּלְכַסּוֹף – ולאחר מכן
בְּנָאוֹ. ומאחר שבשעת הקדש היו האבנים תלושות וחל בהן דין
מעילה, לכך אף לאחר שבנאן ונעשו מחובר, נשאר עליהם דין תלוש
לגבי מעילה.
הגמרא מקשה על ריש לקיש שדחה את הסיוע לרב. אומרת הגמרא:
אָבֵל אם תחילה בְּנָאוֹ לבית ולכַסּוֹף – לאחר שהיה מחובר הקדישו,
מֵאִי – מה דין הדר בתוכו, האם לא מְעַל, אם כן קשה, **מֵאִי אִירִיא**
הָרִישׁ וְתֵינִי – מדוע נקט התנא בהמשך דבריו, הָדָר בְּבֵיתָ שֶׁל מְעַרְה
בנקרת הצור שהיתה מחוברת כך מעולם לא מְעַל מפני שהיא
מעילה במחובר, לִימָא – מן הראוי שדבריו בהמשך יהיו בענין בית
של אבנים שפתח בו, ויאמר, הָדָר בְּבֵיתָ שֶׁל אַבְנִים שֶׁבְּנָאוֹ וּלְכַסּוֹף
הקדישו, לא מְעַל, שהרי גם בזה כך הדין לדעתך, ומכך שלא נקט
התנא אופן זה לפטור, מוכח שסבר שאין חילוק מה היה קודם ואף
בנאו ולכסוף הקדישו דינו כתלוש ויש בו מעילה.
הגמרא משיבה על מה ששאלה על ריש לקיש: **אָמְרִי – השיבו בני**
הישיבה, הטעם שלא נקט התנא בהמשך דבריו בית של אבנים, כי
הָא – בית של מערה פְּסִיקָא לִיה – ההלכה בו פסוקה לעולם אין
בו מעילה, שהרי הוא מחובר ועומד מששת ימי בראשית. אבל הָא
– בית של אבנים, לא פְּסִיקָא לִיה – אין ההלכה בו פסוקה שכן יש
הפרש בבתיים, שאם הקדישו ולכסוף בנאו מעל ואם בנאו ואחר כך
הקדישו לא מעל. והעדיף התנא לדבר בלשון קצרה ולכך נקט בית
של מערה, אבל לעולם אף לדעתו דווקא בהקדישו ולכסוף בנאו
נחשב כתלוש ויש בו מעילה.
הדרן עלך הנהנה
פרק ששי – השליח שעשה
משנה
משנתנו דנה באדם ששלח שליח למועל, מי מעל: **הַשְּׁלִיחַ שֶׁעָשָׂה**
שְׁלִיחוֹתוֹ של בעל הבית שאמר לו להוציא דבר הקדש לחולין, ולא
שינה, **פְּעַל הַבֵּית מְעַל**, משום שיש שליחות לדבר עבירה במעילה,
ונחשב כאילו המשלח מעל. אבל אם לא עָשָׂה השליח את
שְׁלִיחוֹתוֹ, אלא שינה ממה שאמר לו בעל הבית, **הַשְּׁלִיחַ מְעַל**, שכיון
שלא עשה מה שאמר לו המשלח, אינו שלוחו והוא המועל. המשנה
מביאה דוגמא לשליח שלא עשה שליחותו: **בִּיצָד**, היה לבעל הבית
בשר וכבד משלה הקדש, ו**אָמַר לוֹ –** [לשלוחו] **תֵּן בָּשָׂר שִׁישׁ לִי**
לְאוֹרְחִים, ושינה השליח ו**נָתַן לָהֶם כֶּבֶד**, זה שאמר לו בעל הבית
תֵּן כֶּבֶד לְאוֹרְחִים, ושינה ו**נָתַן לָהֶם בָּשָׂר**, **הַשְּׁלִיחַ מְעַל**, שכבד אינו
בכלל בשר, ונמצא שלא עשה שליחותו.
המשנה מביאה מקרה בו הוסיף השליח מדעתו על מה שנאמר לו, וכן
האורחים: **אָמַר לוֹ בעל הבית לשליח, תֵּן לָהֶם –** [לאורחים] מבשר
שיש לי בכלי [והיה של הקדש] **חֲתִיכָה חֲתִיכָה – חתיכה אחת לכל**
אחד מהם, והוא – [השליח] **אָמַר לְאוֹרְחִים מְלוֹ שְׁתַּיִם – שתי**
חתיכות כל אחד מכם, וְהֵם נָטְלוּ, כל אחד מהם, שְׁלֹשׁ חֲתִיכוֹת,
בְּיֻקָּם מְעַלו. בעל הבית מעל כי שלח שליח להוציא לחולין חתיכה
אחת לכל אחד מהם, ונעשתה שליחותו. והשליח מעל כי הוציא
לחולין את החתיכה השניה שלא נכללה בשליחותו של בעל הבית.
והאורחים מעלו באכילת החתיכה השלישית שהיתה על דעת עצמם.

אבל נִתְּנָה – את האבן או הקורה במתנה לְחִבְרוֹ, הוא – [הנותן]
מְעַל, משזכה בה חברו, שבנתיתנה לחבירו הוציאה לחולין, וְחִבְרוֹ
לא מְעַל, שכיון שבקדשי בדיק הבית אין מועל אחר מועל, רשאי
חבירו לעשות עתה באבן או בקורה מה שירצה ולא ימעל. אבל אם
בְּנָאוֹ לאבן או לקורה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, הָרִי זֶה לא מְעַל עַד שְׂדֵדוֹר
תְּחִילָתָהּ וְתַנּוּן עָלָיו מִן הַחֲמָה או הגשמים ותהא הנאתו בְּשִׁיעוֹר שָׁוָה
פְּרוּטָה.
נְטִיל לַצְרִיכֵי פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ המונחת ברשותו וסבור שהיא שלו,
הָרִי זֶה לא מְעַל, אבל אם נִתְּנָה לְחִבְרוֹ במתנה, הוא – [הנותן] מְעַל,
כי בנתיתנה לחבירו הוציאה לחולין, וְחִבְרוֹ לא מְעַל.
ואם נִתְּנָה – [לפרוטה זו] לְכַלְכַן – שומר בית המרחץ ומשמש את
הבאים לרחוץ ונוטל מכל אחד שכרו, ונתנה לו בשכר שירחצנו בבית
המרחץ, אָף עַל פִּי שְׂעֵדִין לא רְחִין, מְעַל הנותן מיד, שבפרוטה זו
נשתעבד לו הבלן למלאכה ואינו יכול לחזור בו, וזוכה בה הבלן
בשכרו אף טרם שרחץ, שהרי אין מניעה מצידו, לפי שְׁהוּא – [הבלן]
אָוִיר לוֹ – לנותן 'הָרִי הַמְרַחֵץ פְּתוּחַ לְפָנָיו הַכֶּסֶם וְרַחֲוִין'. וכיון
שזכה בה הבלן נמצא שנותן הפרוטה הוציאה לחולין ומעל מיד.
המשנה מבארת דין נוסף במעילה: **אָכִילָתוֹ וְאָכִילַת חִבְרוֹ – לקח**
מהקדש דבר מאכל בשהו פרוטה ואכל הוא חצייה והאכיל חצייה
לחבירו. או הִנְיִיתוֹ וְהִנְיִית חִבְרוֹ – סך בשמן של קודש והנהגה בחצי
פרוטה וסך את חבירו בחצי פרוטה, או אָכִילָתוֹ וְהִנְיִית חִבְרוֹ – אכל
שמן של הקדש בחצי פרוטה וסך את חבירו בחצי פרוטה, או הִנְיִיתוֹ
וְאָכִילַת חִבְרוֹ – סך בשמן של הקדש בחצי פרוטה והאכיל את חבירו
בחצי פרוטה. מְצַמֵּץ פִּינִין אכילתו או הנאתו של זֶה עִם אכילתו או
הנאתו של זֶה, ומעל, וְאָפִילוֹ לְזִמְן מְרוּבָה, כגון שאכל או הנהג
כחצי שיעור היום והאכיל או הנהג את חבירו כחצי שיעור למחר או
אפילו לאחר שלוש שנים והיו המעשים בהעלם אחד, מצטרפים
המעשים הללו לחייבו על מעילתו.
גמרא
הגמרא מבררת מהו החילוק המבואר במשנה, בין נטל הוא שלא
מעל, לנתנה לחבירו שמעל. מקשה הגמרא: **מֵאִי שְׁנָא הוּא וּמֵאִי**
שְׁנָא חִבְרוֹ – מדוע שונה דינו כשנטל לצרכי עצמו שאין זו מעילה
מנתן לחבירו שהיא מעילה, והלא גם כשנטלה לעצמו הוציאה
מרשות הקדש והביאה לרשותו. מתרצת הגמרא: אָמַר שְׁמוּאֵל,
בְּגוֹבֵר הַמְסוֹרוֹת לוֹ עֶסְקִינָן – משנתנו עוסקת בגובר של הקדש
שנמסרו לו לשמור אבן וקורה אלו, לפיכך אם נטלן לעצמו הן
ברשות הקדש ככתחילה ולא מעל, ורק אם נתנם לחבירו הוציאים
מרשות הקדש לחול ומעל.
שנינו במשנה: **בְּנָאוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אִינוּ חֲיִיב בְּמַעֲלָה כּו' עד שידור**
תחתיה בשהו פרוטה.
שואלת הגמרא: לָמָּה לִּי להמתין עַד שְׂדֵדוֹר תְּחִילָתָהּ כדי שימועל,
הרי בֵּינָן הַשְּׂנִיָּה – שהוצרך לסתת באורכה ועוביה של האבן
להתאימה לגג ביתו, או כיון שקבעה בטיט וטיח, קנאה בשינויים
הללו, ומיד מְעַל. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב משנתנו מדברת בְּגוֹן**
שְׁהִנְיָתָה עַל פִּי אֲרוּבָה כמות שהיא שלימה בלא סיתות ובלא דיבוק
בטיט וטיח, ויכול לסלקה משם בכל עת שירצה, לפיכך לא מעל עד
שידור תחתיה. ומדובר שהיו פירותיו נתונים תחת הארובה, וגשמים
דולפים עליהם, והאבן הזאת היגיה עליהם מפני הגשמים והנהג מך
בשהו פרוטה.
הגמרא מבררת האם ניתן להוכיח מדבריה הלכה בדין תלוש
שלכסוף חיברו. אומרת הגמרא: **וּבֵינָן דְּבִינֵי לָהּ – מתוך שקלא וטריא**
זו יש במשמע, שאם חיבר הגובר את האבן בטיט לבנין מִיתָה – על
כל פנים] מְעַל, אף על פי שעל ידי החיבור לבנין נעשית האבן כדבר
המחובר לקרקע שאמר לעיל (מ) שאין בו מעילה, לִימָא מְסִיעֵ לִיה
לְרַב – האם נאמר שיש מזה סיוע לרב, דְּאָמַר רַב בעבודה זרה (מב)
הַמְשַׁתְּחוּה לְבֵית – מי שקיבל עליו את ביתו באלוה והשתחוה לו,
אָמְרוּ בהנאה כדן עבודה זרה עצמה. ואף שעבודה זרה המחוברת
לקרקע אינה נאסרת, מכל מקום רב סובר שדבר תלוש שחיברו
נחשב כתלוש, ובית זה נעשה מאבנים תלושות, לפיכך נאסר
כשהשתחוה לו, וניתן להוכיח כדבריו מכאן, מפני שאם נסבור

גמרא

1 הגמרא מבררת את שיטת התנא של משנתנו. שואלת הגמרא: מאן
 2 תנא – מי התנא ששנה את הבבא האמצעית של משנתנו, שסוברת
 3 דכל מילתא דמימלך עליה שליח – שכל דבר, ששליח שהצטווה
 4 להביא ממין מסוים רגיל לחזור ולהימלך במשלח אם להביאו, מוכח
 5 מזה שתרתוי מילי הויין – שני מינים הם, הדבר ההוא והמין שהצטווה
 6 עליו, כי אם היו ממין אחד היה השליח מביאו מבלי להימלך. ומשמע
 7 שכך סוברת המשנה, ממה שאומרת ששליח שצוהו בעל הבית לתת
 8 לאורחים בשר ונתן להם כבד, וכן להיפך, מעל, משום ששינה מדברי
 9 בעל הבית, שבשר וכבד הם שני מינים, ועל כרחק שזה משום שאדם
 10 שנשלח לקנות בשר ומצא רק כבד, רגיל לחזור ולהימלך במשלח אם
 11 להביאו. משיבה הגמרא: אמר רב הירש, הבבא האמצעית של
 12 משנתנו דלא פרי עקיבא – הסובר שכל דבר שהשליח רגיל לחזור
 13 ולהימלך עליו הוא בכלל המין שאמר לו המשלח. דתנן – ששינו
 14 במסכת נדרים (נד), הנזדר שלא ליהנות מן הירק, מותר פדילועין,
 15 כיון שאינם נקראים ירק בלשון בני אדם אלא פרי האדמה, ורבי
 16 עקיבא אוסר את הנזדר בדלועים, שסובר שבלשון בני אדם גם הם
 17 בכלל ירק. ומבואר במשנה שם בדעת רבי עקיבא, שמה שהנשלח
 18 לקנות ירק ולא מצא רגיל לחזור ולהימלך במשלח האם לקנות
 19 דלועים, זו דווקא הוכחה לכך שנחשבים ממינו, ולפיכך נכללים
 20 באיסור נזר שבלשון ירק. אולם החכמים סוברים שכיון שהשליח רגיל
 21 להימלך מוכח שאינו ממינו. אביי אמר, אפילו תימא רבי עקיבא
 22 – אפילו תאמר שבבא זו היא גם לשיטת רבי עקיבא, מי לא בעי
 23 לאימלוכי – וכי לא צריך השליח, כשלא מצא בשר, לחזור לבעל
 24 הבית ולהימלך בו האם להביא כבד לאורחים. וכיון שלא נמלך
 25 בבעל הבית, נמצא שהביא את הכבד על דעת עצמו ואין הוא שליחו,
 26 ולכן מעל. מספרת הגמרא: בי אמרוה רבנן קמיה דרבא – כשאמרו
 27 החכמים את דברי אביי שמשנתנו היא גם לשיטת רבי עקיבא, לפני
 28 רבא, אמר להם רבא, שפיר קאמר נחמני – יפה אמר
 29 אביי.
 30 הגמרא מבררת מי הוא התנא שחולק על רבי עקיבא במשנה בנדרים.
 31 שואלת הגמרא: מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא – מי הוא
 32 התנא שחולק על רבי עקיבא וסובר שהנזדר מן הירק מותר בדלועים,
 33 מתוך שנוקט שכל דבר שהשליח רגיל לחזור ולהימלך עליו אינו
 34 בכלל המין שאמר לו המשלח. משיבה הגמרא: רבן שמעון בן
 35 גמליאל היא. דתניא, הנזדר שלא ליהנות מן הקשר, אסור פכל
 36 מיני פשר, בין בבשר בקר ובין בבשר צאן ובין בבשר חיה, שכולם
 37 נקראים בשר, ואסור פראש וברגלים – בראש וברגלי הבהמה,
 38 פקנה, ובכבד ובליב, ואסור בכשר עופות, שכל הדברים האלה,
 39 הנשלח לקנות בשר ולא מצא רגיל להימלך עליהם אם להביאם, וכל
 40 מה שהשליח נמלך עליו הרי הוא בכלל בשר, ומותר בפשר דגים
 41 ודגים. רבן שמעון בן גמליאל מתייר פראש וברגלים פקנה ובכבד
 42 ובעופות, שדברים אלה אין השליח מביאם אלא אם כן חזר ונמלך
 43 עליהם, וכל דבר שהשליח צריך לחזור ולהימלך עליו אינו בכלל
 44 לשונו של הנזדר, ובדגים ובחגבים שאין הם בכלל בשר, ואף תנא
 45 קמא מודה שמותר בהם.
 46 הברייתא מביאה דבר נוסף שאמר רבן שמעון בן גמליאל: וכן היה
 47 רבן שמעון בן גמליאל אומר דבר נוסף בענין האיברים הפנימיים
 48 של הבהמה, קרביים לאו פשר הן – הקרביים של הבהמה אינם
 49 כשאר הבשר, ואוכליהן לאו פראש – ומי שאוכל אותם אינו בן
 50 אדם. כלומר, שמי שקונה אותם כשהיה יכול לקבל באתו מחיר

52 בשר בכמות כזו, אין הוא נחשב בן אדם אצל סתם בני אדם.
 53 הגמרא מבררת לפי שיטת תנא קמא שאסור בעוף, מדוע הוא מותר
 54 בדגים. מקשה הגמרא: ולתנא קמא, מאי שנא – מדוע שונה דינם
 55 של סוגי הבשר השונים, הרי סובר בפשר עופות שנכלל בבשר
 56 משום דרגיל איניש – רגיל אדם הנשלח לקנות בשר, דאמר –
 57 שיאמר, לא אשכחי בשרא דחיותא ואתאי בשרא דציפרא – לא
 58 מצאתי בשר של חיה והבאתי בשר עוף, דהיינו, שבדעת בני אדם
 59 נכלל עוף בלשון 'בשר', ואי הכי – אם כן, הכי נמי – כך גם עבד
 60 איניש – עשוי אדם שנשלח לקנות בשר למימך – לומר, לא
 61 אשכחי בשרא דחיותא ואתאי דגים – לא מצאתי בשר של חיה
 62 והבאתי דגים, ומוכח איפוא שגם הם נכללים בלשון זו. מתרצת
 63 הגמרא: אמר רב פפא, ביום הקנה עסקינן – מדובר שנדר ביום
 64 שהקניו דם, והדרך היא דלא אכיל איניש דגים – שלא אוכל אדם
 65 דגים ביום זה כיון שמוקים לו, ומסתבר שלא נדר אלא מדבר שראוי
 66 לו ביום נדרו, וכשנדר מבשר לא היתה כוונתו לאסור עצמו גם
 67 בדגים. מקשה הגמרא: אי הכי – אם כך שמוזכר בברייתא שנדר
 68 ביום שהקניו דם, הרי ביום זה ציפרא נמי (לא) ניכול – גם עופות
 69 אינו רגיל לאכול, דאמר שמואל, דמסוכר ואכל ציפרא – המקניו
 70 דם מהכתפיים ולאחר מכן אכל בשר עוף, פרח ליביה בצפרא –
 71 פרח לבו כציפור, דהיינו שנחלש ומתעלף. ואם כן מסתבר שביום
 72 שהקניו דם גם מעופות לא נדר, שהרי גם הם לא ראויים לו באותו יום,
 73 ומדוע סבר תנא קמא שאסור בעופות. ועוד תניא, שאין מקניין דם,
 74 אלא אם כן יש לו לאכול לאחר ההקזה דברים המחזקים את גופו,
 75 אבל לא מקיזים דם על דגים – על מנת לאכול דגים אחר ההקזה,
 76 ולא על מנת לאכול העופות אחר ההקזה, ולא על פשר מליח –
 77 על מנת לאכול אחר ההקזה בשר שהשתהה במלח שני ימים ולילה
 78 אחד, שדברים אלו אינם מחזקים את הגוף שנחלש בגלל ההקזה.
 79 מתרצת הגמרא: אלא אמר רב פפא, שמה שסובר תנא קמא
 80 שהנזדר מבשר מותר בדגים אפילו שהשליח רגיל להימלך עליהם,
 81 ביומא דכייבין ליה עיניה עסקינן – מדובר שנדר ביום שכואבות לו
 82 עיניו, והדרך היא דלא אכיל דגים – שלא אוכל אדם דגים ביום זה
 83 כיון שהדגים מוזקים לחולי העיניים, ומסתבר שלא נדר מדגים כיון
 84 שממילא אינם ראויים לו.
 85 שנינו במשנה: אמר לו בעל הבית לשליח, תן לו [לאורחים]
 86 חתיכה כו' חתיכה, והוא אומר טלו שתיים, והם נטלו שלש, כולם
 87 מעלו.
 88 הגמרא דנה האם אפשר להוכיח ממשנתנו לגבי ספק שהסתפקו בו:
 89 שמע מינה – מוכח מכאן שמוסיף על שליחותו הוי שליח, דהיינו,
 90 ששליח שנצטוו לעשות בכמות מסוימת ועשה בכמות יותר גדולה,
 91 נחשב שעשה את שליחותו אלא שהוסיף עליה. שהשליח שאמר
 92 לאורחים שיקחו יותר ממה שצוהו בעל הבית לומר להם, אילו נחשב
 93 בכך כעובר את שליחותו של בעל הבית ומבטל אותה, הרי לא היה
 94 בעל הבית מועל כיון שלא נעשתה שליחותו. אלא על כרחק שנחשב
 95 שעשה את שליחותו של המשלח ורק הוסיף עליה. דוחה הגמרא:
 96 אמר רב ששת, אין להוכיח זאת ממשנתנו, כיון שאפשר להעמיד
 97 את משנתנו באופן דאמר שליח לאורח, טול חתיכה אחת מדעתו
 98 של בעל הבית, שכך אמר לי לתת לך, וחתוכה אחת נוספת תקח
 99 מדעתך, שמאחר שאמר לאורח שנצטוו על ידי בעל הבית לתת לו
 100 חתיכה אחת, ודאי שקיים בכך את שליחותו, ובעל הבית מועל
 101 באכילת אותה חתיכה על ידי האורח. והחתיכה הנוספת שמרשה
 102 השליח לאורח לקחת, אינה בכלל שליחותו של בעל הבית.